

ZÁKLADY

SOCIÁLNĚ ETICKÉ ORIENTACE CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ HUSITSKÉ

Usnesení VI. řádného sněmu CČSH ze dne 16. srpna 1981

Vypracoval sněmovní výbor sociálně etický za předsednictví prof. dr. A. Ebertové.

Ve smyslu pojetí **víry**, k níž směřuje naše učitelská norma, Základy víry, a která na zjevení Boha stvořitele, na působení Ducha Svatého a na vysvobození od hříchu v Ježíši Kristu odpovídá důvěrou, nadějí a účinnou láskou,

v duchu **poslání** CČSH, která byla ve víře povolána ke svědectví o Kristu poslušností Boží vůle, následováním Ježíše Krista, kázní života, činěním dobra, úsilím o pokoj a spravedlnost a zápasem proti silám zla a smrti,

v kontinuitě s tradicí sociálně etického myšlení, vyjádřené usneseními dosavadních šesti sněmů CČSH,

v **pokání** za mnohou nedověru, neschopnost lásky a ochablou službu,

u **vědomí**, že Bůh nám dává nadále milostivou lhůtu k pokání, nápravě a čistšímu životu osobnímu i ke službě ve světě,

v **přesvědčení**, že Boží nárok se týká všech oblastí života, že je vždy konkrétní a volá k rozhodnutí a činům,

s **nadějí** v Boží pomoc, odpuštění a posilu pro každého, kdo jeho slovo nejen slyší, ale činí,

poznávajíce, že Boží vůli nelze ztotožnit s žádným principem a k jejímu naplnění dojít ani moralismem ani zákonictvím ani kazuistickou morálkou,

vyjadřujeme v Základech sociálně etické orientace CČSH své **svědectví** o porozumění situaci člověka a světa, k němuž nás za pomoci vědeckého poznání přivedla naše víra.

Pravá víra se projevuje odpovědností. Nese ovoce lásky, dobrých činů, milosrdenství a pokoje.

Zdůrazňujeme-li nutné projevy víry v činech a v životě, pak nikoliv proto, že bychom spoléhali na jejich záslužnost. Ze skutků zákona zajisté nebude ospravedlněn žádný člověk před obličejem Božím (Ř 3,20). Nebudou však ospravedlněni ani ti, kteří pouze slyší, nýbrž ti, kteří jsou činiteli (Ř 2,13).

Činy, k nimž nás vyzývá milosrdný i soudící Bůh, může konat jen opravdová víra.

I.

Teologické základy sociálně etické odpovědnosti církve

1.

Boží slovo zve člověka k odpovědnému životu ve víře, naději a lásce.

1.1 Společenská orientace církve je způsob, jakým církev odpovídá na otázky, jež jí klade život současného člověka spolu s problémy společenského soužití. Základem takové odpovědnosti církve je víra, naděje a láska evangelia. Ve víře nalézá člověk nejvyšší možný způsob sjednocení a obecenství s Bohem. Proto víra není jen vědomím o Bohu, představou o něm, citem závislosti, lásky a bázně, ale zároveň odpovědí na jeho spásné činy, tedy odpovědností. Víra přitahuje člověka do blízkosti Ježíše Krista a pod moc jeho lásky. Rozpoznává v Jeho zvěsti, životních událostech a v díle, dosvědčeném Písmem svatým, Boží zjevení. Svědectví o Božím zjevení je vždy pro církev výzvou k odpovědi slovem i činem uprostřed životních problémů.

1.2 odpovědnost Víry za společenský život vnesla už do dějin starozákonního lidu napětí mezi Zákonem a Boží výzvou; napětí mezi překročením lidské pravomoci v jármu královských, kněžských a zákonických ustanovení, ve jménu teokracie (Boží vlády) a mezi spravedlností a svobodou člověka, žijícího v poslušnosti Hospodina. V zápase starozákonních proroků, který byl vždy pln osobního rizika a nikdy nebyl prost existenčního ohrožení, sestupujeme k nehlubším kořenům pochopení sváru autorit nad lidským životem. Správa Hospodinova se na rozdíl od lidské moci projevuje milosrdenstvím a spravedlností a prosazuje se v lásce. Cílí k záchraně člověka před osamocením, zlem, hříchem, smrtí. Směřuje ke spáse.

1.3 Vláda Hospodinova se naplňuje v Ježíši Kristu (inkarnace). Sociálně etický smysl Starého zákona však s Ježíšem Kristem nepadá. Jeho ústřední smysl, svrchovanost Hospodinova, odpovědnost člověka Bohu za bližního, spravedlnost a pokoj, se stává součástí Ježíšovy zvěsti. Nejvyšší oddanost člověka Bohu a lásku k bližnímu však ztělesňuje Ježíš Kristus ve své osobě. Je nositelem naděje v budoucí, univerzální Boží obec spravedlnosti, lásky a pokoje. Zvěst o Kristově vzkříšení dává věřícím jistotu, že následování a agapální láska, která za určitých okolností může jít až k oběti, překoná z moci Boží i moc smrti.

1.4 Součástí této naděje je pozvání církve ke svědectví a k službě eschatologickému kralování Ježíše Krista mezi lidem veškeré země. Církev se stává novým tvarem Kristovy existence v dějinách, jeho „tělem“. Kristus však jako živý Pán působí svou skrytou přítomností i ve světě. Je přítomen v dějinném pohybu nové budoucnosti všude tam, kde se lidé setkávají v skutečných lidských vztazích, ve snahách o spravedlivější společnost, v utrpení, v zápasech a umírání za svobodu a to nezávisle na náboženských nebo nenáboženských ideologiích a přesvědčeních.

1.5 Společenská odpovědnost církve je etickou a aktivní stránkou naděje, jíž přicházející vláda Kristova zasahuje z budoucnosti do přítomných dějin a ve spojení s vírou a láskou se proměňuje ve společensky tvůrčí sílu.

1.6 Novozákonní církev žila v očekávání brzkého uskutečnění Kristovy vlády nad světem. Výhled na příchod Božího království v slávě a distance od teokratických ideálů starověku soustředily v Novém zákoně pozornost více na zápas o niterné poslušnosti věřících vůči Ježíši Kristu, než na dílo sociálně etické odpovědnosti vůči soudobé společnosti. Moc Kristova Ducha v životě církve a služba lásky (diakonie) křesťanů vůči všem lidem však přerůstá hranice obce. Proměna lidských vztahů mezi křesťany zasáhla i soudobé společenské hranice. Měnila poměr k majetku a vlastnictví. Prorážela sociální nerovnost a přehrady. Převracela hierarchii životních hodnot. Uzpůsobení člověka ve víře k vztahu k člověku jako k bližnímu a povolání do nové pospolitosti se často v dějinách prokázalo jako revolucionizující společenská síla. Převratnou moc víry a naděje ve společenské situaci dokazuje předreformační zápas Husův a husitské revoluce a jejich předchůdců, působení Jednoty bratrské, důvěra v uskutečnění programu nápravy všech lidských věcí u J. A. Komenského a další.

1.7 Apokalyptické vize v Písmu mohou sice najít sluch i v současných křesťanských hnutích a probouzet důvěru, že v novověkých krizích a katastrofách se blíží neklamná znamení nadcházejícího Božího soudu a konce lidských dějin. Bůh však dal církvi a světu novou příležitost v prodlouženém čase svého milosrdenství. V této skutečnosti nalézá svou naději a budoucnost i křesťan a církve dneška.

1.8 Ve světle svatosti a lásky, zaslíbené eschatologické obci Boží, se všechny výsledky díla církve a lidského usilování jeví sice jako nedefinitivní a otevřené, ale při tom významné a rozlišené na pravdivé a nepravdivé, dobré a zlé, lidské a nehumánní. V tomto rozlišení zavazuje víra a láska křesťana a církve k iniciativě a k podpoře kladných lidských snah. Církev má růst ve vzdělávání těla Kristova k míře postavy plného věku Kristova, k jednotě víry a známosti Syna Božího (Ef 4,12-13).

1.9 Křesťanské svědectví a diakonie se tak osvědčují ve stále nových úkolech, které staví Bůh před svou církev ve světě. Naděje v Ježíše Krista nedovoluje od světa utéci.

1.10 Církev se v dějinách angažuje přímo i nepřímo. Celou svou křesťanskou existencí spolupůsobí a má pomáhat ke zlidštění života. Rozmanitými specifickými činnostmi získává člověka probouzením důvěry a lásky pro odpovědnost. Obětavá a služebná láska v diakonii pomáhá lidem v jejich potřebách a zápasech. Intenzita a účinnost křesťanské odpovědné aktivity je součinem víry, lásky a naděje i hlubokých znalostí společenské reality. Závisí na uvědomění víry, účinně otevřené světu a přístupující k současné společenské skutečnosti v celé šíři její věcné znalosti.

2.

Společenský význam biblického pojetí světa a člověka (biblická antropologie).

2.1 Víra, naděje a láska evangelia jako společenská odpovědnost má ve svém pozadí biblickou antropologii. Biblické svědectví nesměřuje k racionálnímu výkladu skutečnosti. Záleží mu na určení a perspektivě, do níž Bůh celý kosmos zasazuje. Hodnota stvořeného světa - tedy skutečného, ne pouze myšleného nebo stínového - a poslání člověka v něm i možnost odcizení lidskému určení trvá i po odloučení dobových světonázorových představ, mýtů, symbolů v Písmu. Biblický pohled na svět vidí úzkou souvislost mezi přírodou a lidstvem. Adam povstává ze země. Člověk žije v sounáležitosti s přírodou. Překračuje ji však. Je vědomou, tvůrčí a odpovědnou bytostí. Je „obrazem Božím“. Odlišuje se od ostatních přírodních bytostí mírou své osobnosti, mírou své svobody, a proto také svou odpovědností vůči Bohu a bližnímu. Dvojí přirozenost člověka, jako neopakovatelného individuálního bytí a jako bytí společenského, způsobuje v člověku rozpor mezi jeho nepřekonatelnou osamoceností, která ústí do strachu a strach vede k egoismu, a mezi potřebou spolučlověka a schopností milovat ho.

2.2 Člověk má účast na hloubce života Božího v Duchu svatém. Ve společenském životě se tato účast projevuje osobním vztahem odpovědnosti, porozumění, lásky a služby bližnímu. Obecenství s Bohem je tak pramenem obecenství s člověkem. Jako tvůrčí odpovědná bytost smí a musí člověk odpovědně hospodařit v přírodě (Gn 1,28). Poznává přírodní síly a zasahuje do jejich procesů ve shodě s posláním, které mu Bůh svěřil.

2.3 Biblická víra však také zná skutečnost odcizení člověka Bohu a spolučlověku se všemi jeho důsledky. Odcizení má za následek zpronevěru lidskému určení v přírodním a společenském kosmu. Projevuje se překročením lidské míry, libovůlí a neodpovědnou svévolí. Ve hříchu člověk opouští odpovědnou vztažnost. Porušuje řád života, a tak ohrožuje základy života svého, lidskou pospolitost a soužití v kosmu. Porozumění odcizenému lidství a démonizace světa v bibli se liší od gnostického učení o propasti mezi Bohem lásky a zlým původcem světa Demiurgem. Neutíká se k dualismu těla a duše, hmoty a ducha. Neodděluje profánní oblast od sakrální.

2.4 Ani porušený svět nepřestává být předmětem Boží lásky. Bůh v něm tvoří dál. Zachraňuje jeho dějiny od zkázy. Probouzí v něm nové zápasy o lidství, také prostřednictvím služby církve. Celý svět a celý člověk náleží v biblické víře do Boží péče a perspektivy. Boží zaslíbení pro člověka a příslib obnovy celého kosmu (Zj 21,23-27) je současně vyzváním člověka k odpovědnosti a jejím nejhlubším odůvodněním. Proto je biblické víře cizí povrchní optimismus, který přehlíží moc zla a osobní nebo společenské důsledky odcizení člověka Bohu a bližnímu. Stejně je jí však cizí fatalismus a pesimismus, který není ničím jiným než rezignací na důvěru, že skutečnost zla a hříchu nemá poslední slovo a definitivní trvání. Je jí cizí lhotejnost a pasivita, protože Bůh neustále zakládá víru a lásku, které jsou odpovědností. Prokletí a bezmocnost samoty tak mizí a v hloubce Božího bytí se člověk stává účastným na bytí všeho a všech. „Věrný je Bůh, který vás povolal do společenství se svým Synem, naším Pánem Ježíšem Kristem.“ (1K 1,9).

3.

Deformace lidství a sociální řád (konkrétní antropologie).

3.1 Věrnost člověka určení rozvíjet mezilidské vztahy odpovědnosti, přátelství a služby stává se tvůrčí silou dějin. Člověk se může svému určení vzdát, zpronevěřit se. Odcizení pravému lidství je silou destruktivní. Osobní vztahy důvěry, solidarity a obětavé lásky vytvářejí pravé lidské obecnství. Umožňují, aby se lidé setkali v dorozumění, sympatii a ve spolupráci na budování společenství. Pravé lidské společenství hýbe dějinami směrem k cíli, jímž je plný rozvoj lidství a uskutečnění každého člověka. Kde je lidská osobnostní vztažnost popřena, dějiny nabývají podoby kolbiště nepřátelských sil. Odcizením lidskosti ztrácí život nejen radost, ale svůj pravý smysl a cíl. Vlastní struktura lidské bytosti a lidského společenství se pak rozkládá. Člověk, který přestává být bližním, ztrácí spolulidský odpovědný vztah. Proměňuje se jeden druhému v neosobní věc, v manipulovatelný objekt, v prostředek. Člověka, který byl přeměněn na objekt, je možno zotročit a podrobit jakékoli zvůli. V odcizené společnosti ustupuje zájem o člověka zájmu o věci. Osobní vztah se nahrazuje neosobní mašinérií organizace a instituce. Odcizená společnost tak vytváří struktury, které přispívají k rozdrobení společenství na jedince a na antagonistické skupiny a třídy, opevňující své pozice proti druhým a bojující o svou moc proti zájmu a potřebám druhých.

3.2 Poněvadž odlidštění rozkládá jedince i společnost, je jeho hluboký vliv patrný ve všech rozměrech života. Od ztráty životního smyslu, přes sociální a mravní vykořistění, až po duchovní útlak a fyzické násilí. Od destrukce osobnosti účinky omamných jedů, až po sexuální modlářství.

3.3 Ohrožení hlubokých základů lidského života a sociální zla mají vždy dějinně podmíněné formy. Jejich příčiny jsou skryty a spočívají hlouběji, než mohou vyjádřit jejich viditelné projevy.

3.4 Proto boj se sociálními zly musí být veden především zápasem o sebenalezení člověka a humanizaci společnosti. Uspořádání hmotných a sociálních podmínek v duchu spravedlnosti je jednou z nezbytných cest k takovému cíli. Samo o sobě však nezasahuje do nitra lidské bytosti. Společnost hojnosti ještě nemusí být společností vpravdě lidskou. Vlastní proces polidšťování života se rozhoduje v péči o lidské vztahy ve společnosti, o pravý smysl života a vytváření takových struktur společnosti, které umožňují duchovní, kulturní a mravní rozvoj lidských bytostí. Pokud není přemoženo odlidštění v nejhlubším jeho kořeni, destruktivní síly života ne-lidského nepřestávají ohrožovat lidství a jeho tvůrčí síly.

3.5 Církev, vydávající opravdové svědectví o moci důvěry, lásky a naděje, koná důležitou sociální službu. Otevírá možnost, aby člověk byl osloven a proměňován evangeliem. Pomáhá osvobodit člověka od nepochopení a lhostejnosti k jeho životu a zachraňovat ho pro tvůrčí dílo ve světě. Ukazuje k smyslu a cíli lidského života těm, jejichž vnitřní ustrojení je zvěští evangelia osloveno. Probouzí zvláštními nástroji ve společenství odpovědnou lásku. Upevňuje vědomí o podstatných hodnotách života. Zbavuje pýchy a titanismu, odkudž přichází svévole.

Dává mu však jistotu, jež uvolňuje prostor pro pravou svobodu lidství. Ukazuje cestu k životní radosti. Uvádí člověka k vědomé a aktivní účasti v přítomné společnosti.

4.

Současný člověk v sekularizovaném a rozděleném světě (církve a svět).

4.1 Dějinné období přítomnosti je hluboce poznamenáno zvláště procesem sekularizace a prudkými přeměnami ve všech sférách lidského života. Společnost se rychle proměňuje z útvaru, ovládaného náboženskou ideologií, ve společnost emancipovanou od této ideologie. Nový věk evropských a dnes již světových dějin nad to prochází obdobím zostřených společenských rozporů od studené války a zápasu ideologií až po otevřené válečné konflikty.

4.2 Církev minulé epochy se zpronevěřila evangeliu tím, že je proměnila v náboženskou a církevní ideologii a sloučila se soudobým světovým názorem a soudobými společenskými řády. Lidskému, dobově podmíněnému svědectví o Božím slovu a Božích činech v Písmu přiřkla úlohu neomylného výkladu světa a jeho konkrétních skutečností. Na tomto neporozumění vybudovala církev svůj myšlenkový a organizační systém, který postavila na roveň Božimu zjevení. Tím jej vybavila autoritou věčné, neměnitelné, provždy platné pravdy. Do tohoto systému vtělila předvědecké poznatky a mytické představy o světě právě tak, jako společenské tradice a nároky středověké společnosti. Božská autorita chránila nejen církevní učení, ale i soudobé společenské řády a mocenská centra tehdejší společnosti. Z titulu strážkyně Božské pravdy, platné nad celým světem, uplatňovala církevní organizace nárok na svou svrchovanou autoritu nad společností, nad veškerým poznáním a veškerou lidskou činností. Z toho vyplynulo porušení jednoty všech rozměrů křesťanské existence. Služba se proměnila v panování. Zvěsti, stále více individualizované, zabstraktnělé a proměněné v ideologii, se vzdálilo svědectví života. Bohoslužba se rozešla se službou. Čas byl rozdělen na profánní a sakrální. Zaslíbení spásy se zúžilo v péči o „duši“ a oddělilo ji od starostlivosti o potřeby člověka. Zájem o spásu jako o záchranu lidské duše se povýšil nad všechny problémy lidské existence v její totalitě. Deformace víry a církve se staly jedněmi z důležitých dějinných činitelů, jež vyvolaly v život novodobé emancipační snahy a spolupůsobily k sekularizaci společnosti. Ani v sekularizovaném světě však nechybí primitivní náhražky náboženství, mýty ani modlářství v podobě služebnictví moci věcí.

Proti zpronevěře, porušení a ustrnutí církve vyvstávala ze zdrojů evangelia v církvi samé reformní hnutí. Některé síly směřovaly k novému způsobu myšlení a chápání světa (viz. Koperník, G. Galilei, Mendel, T. de Chardin aj.), a to nikoliv bez rizika. Jiné docházely k novému pojetí poslání církve. Světová reformace a zvláště první reformace - česká - dospěla až k úsilí o nápravu církve a světské společnosti a jejich struktur.

4.3 Síly, které dnes určují podobu společnosti ve světovém měřítku, bez ohledu na rozlišení jejich společenských řádů, se již vyznačují výraznou emancipací od tradičních náboženských norem, nároků, autorit, zakotvených v transcendenci. Tyto síly jsou rozpoznávány jako imanentní a zčásti ovládané rozumovými schopnostmi člověka, zvláště vědou a technikou. Plodem vědy a techniky je stále hlubší zásah do přírodního dění. Spolu s

užíváním energie, skryté ve hmotě, umožnila tato činnost člověku v některých částech světa, aby usnadnil, zdokonalil a obohatil hmotné podmínky svého života. V teologickém pohledu je věda a technika v podstatě kladnou silou a možností člověka. Je určena k racionálnímu zvládnutí kauzality v časoprostorové dimenzi tohoto vesmíru. Tím jsou však naznačeny také hranice vědy a techniky. Zvláštní nebezpečí jejich účinků spočívá v jejich spojení s neodpovědnými společenskými řády, které určují jak směr jejich rozvoje, tak způsob jejich využití. Věda a technika se mohou stát služebníkem rozvinutého lidství, stejně jako mohou sloužit nelidskosti a sebezničení člověka na této planetě.

4.4 Biblická víra v Boha jako Pána, Stvořitele a Vykupitele je významná pro vztah člověka ke světu, pro jeho činnost v něm a začlenění do něho. Pomáhala překonávat mytický vztah k přírodě a jejím silám jakožto božstvu. Tak vytvářela duchovní předpoklady ke vzniku vědy a techniky, v nichž člověk racionálně a ve velké míře svobodně disponuje přírodními silami a procesy, přiměřeně své úrovni, poslání a odpovědnosti. Tato skutečnost je však zastřena odporem a sankcemi deformované církve a její ideologie, namířené proti mnoha prvním krokům lidského úsilí o poznání a proti pokusům člověka o osvobozující vidění, o niternou autonomní etiku a sebeřídící společnost.

4.5 Proto chápeme dějinnou skutečnost, že modernímu člověku se staly oporou jeho emancipace a stimulatorem rozvoje vědeckého poznání i sociálního humanizačního úsilí odcírkevňování a ateismus. Z poznání vědy a techniky přichází k člověku ohrožení, jsou-li překročeny jejich vlastní hranice a je-li porušena míra člověka. Ve spojení s možným společenským zneužitím tyto moci staví současné lidstvo na kritický civilizační předěl, na němž se rozhoduje o budoucnosti. Věda a technika se stává nebezpečným nástrojem lidstva ve chvíli, kdy je zmítáno tolika antagonismy. Současný svět v sobě obráží rozpory, vyrostlé ze sobecké dravosti silných skupin a tříd, jež se zmocňují statků světa, aby jimi vládly a upevnily se speciálními přehradami a mocenskými privilegii. Dnešní svět vře v konfliktech vykořisťovaných s vykořisťovateli, bezmocných s mocnými, hladových s nasycenými, bédných s majetníky, deklasovaných s privilegovanými. Svět vře a člověk trpí ve válkách a usiluje o nové podmínky života revolučními zápasy.

4.6 Církev může v této dějinné situaci uplatňovat svou odpovědnost za předpokladu, že se oprostí od deformací, jimiž se na novodobém vývoji podílela, že překoná své předsudky a bude přistupovat k dnešní společenské skutečnosti s porozuměním, zakotveným v odpovědnosti víry, lásky a naděje evangelia a opřeným o všeobecnou hlubokou znalost společenských procesů a zákonitostí. Odpovědnost křesťanské víry za svět, poznamenaný rozpory a rozhodující se na citlivé křižovatce vývoje, staví církev a křesťany po bok utlačovaných, trpících a vykořisťovaných. V nich je zraněna lidská důstojnost. V nich trpí ranami, hladem a násilím Ježíš Kristus sám. V nich nás vyzývá k činu. V duchu evangelia přichází Ježíš Kristus v těchto bližních jako nárok na naši pomoc, službu a lásku. Také však jako milost pomoci, lásky a vysvobození. Pak žádná lidská bída a žádný lidský zápas o spravedlnost, svobodu, lidskost a pokoj nemůže být křesťanům lhostejný. Ideologické, náboženské a jiné předpoklady pozbývají v této službě církve rozhodující úlohu. Ateismus, který se stal součástí a oporou světového názoru socialistické společnosti, se může stát překážkou služby a záminkou odmítnutí spolupráce jen pro takové křesťanství, jež víru

ztotožňuje s ideologií. Není však překážkou tam, kde potřeba člověka je povýšena nad ideologii.

Církev může v ateismu vidět nejen zrcadlový odraz svých chyb, slabostí a znetvoření, ale za předpokladu vzájemného respektování činitele v boji proti modloslužbě, proti zpolitizovanému náboženství a proti karikatuře Boha, umístěného do prostoru a času, vzdáleného člověku.

4.7 Církev se nesmí mýlit v tom, že společenské rozpory se dají překonávat jen pouhým mravním poučováním. Jejich kořeny sahají hluboko do hmotné, výrobní, ekonomické a společenské struktury života. Odpovědnost v rozděleném světě musí dbát na tyto souvislosti a zasahovat samy příčiny společenských napětí. Církev se také nesmí mýlit ve svém odhadu, jakou úlohu hrají ideologie a jejich rozpory v tom kterém dějinném momentu a v řešení společenských problémů. Takové omyly křesťany často uvádějí ve zmatek a znesnadňují společenskou orientaci.

4.8 Křesťanskou víru především oslabuje a rozkládá dravý egocentrický individualismus, který podkopává společenskou odpovědnost v církvi i mimo ni. Nastoluje ve společnosti právo silnějšího. Jde za svým cílem bez ohledu na zájmy bližního a bez ohledů na prostředky. Křesťanská víra nemůže nároky takového sebenepochopení člověka, ať individuálního nebo vtěleného do společenského řádu, hodnotit jinak, než jako odcizenost Bohu a pravému lidství v Ježíši Kristu. Individualismus vyzvedá program neomezené svobody jedince v osobním uplatnění, v podnikání i v přesvědčení. Tento program je dějinně pochopitelný jako protest proti útlaku vládnoucích institucí, zabraňujících svébytnosti jednotlivce. Ve svých důsledcích však individualistický pojem svobody uvolňuje lidskou svobodu do vazeb spolulidské odpovědnosti a od nároku pravdy. Otevírá tak cestu libovůli, i když je omezena místy obecnou morálkou a veřejným zákonodárstvím a často maskována heslem o stejné možnosti sebeuplatnění pro všechny.

Individualismus narušuje porozumění člověka sobě samému, mívá druhý pól jeho přirozenosti, socialitu, oslabuje vlastní smysl křesťanské svobody. Křesťanská svoboda je osvobozením od soběstřednosti a sobectví pro lásku a službu. Individualismus oslabuje také odpovědnost v lidském soužití. Individualismus tím vším - stejně jako popření svébytnosti - ohrožuje individualitu lidské osobnosti.

5.

Víra, naděje a láska ve službě lidství (J 20,21; Ž 125,1).

5.1 Mostem, po němž může člověk přejít z osamocení a z úzkosti bytí, ztraceného v přírodním a společenském kosmu, k jistotě povolání k životu a do obecnství s Bohem a s bližními, je víra. Tam, kde se oprošťuje od znetvoření pověrou, kde se neuzavírá do ulity náboženské ideologie, kde hledá spojence v pravdě a ptá se po člověku, tam dává člověku nejen vědomí hodnoty a smyslu vlastního života, ale uschopňuje ho k lásce k životu s

bližními. Víra okřikuje plochou praxi nicoty. Zřetelně přitakává každé ochraně lidství. Láska včleňuje do společenství. Odhodlává se k činu záchrany lidství. Naděje je zdrojem energie k činnosti. Most sblížení mezi lidmi mohou unést jen kvádry víry, naděje a lásky. Kdo věří, projevuje svou záchranu ve všech okolnostech života.

5.2 K takové víře vyzývá, takovou lásku probouzí a s takovou nadějí člověka posiluje Ježíš Kristus. Ježíš vládne svým slovem a svou obětavou a služebnou láskou svému lidu v církvi a povolává jej ke zvláštnímu lidu ve světě. I tam, kde Ježíš Kristus ještě viditelně nevládne, dává Bůh možnost pracovat k ochraně a rozvoji života v lidském úsilí o řád, právo a spravedlnost ve společenské organizaci, ve vědeckém poznání, v kultuře, v technice a v dalších oblastech lidského tvoření.

5.3 Dílo církve ve světě spočívá na Kristově vládě v církvi a na Kristově povolání věřících ke službě člověku a světu. Církev koná toto dílo zvěstováním evangelia a odpovědnou prací služby a lásky. O ryzost víry a podobu svědectví se vede staletý zápas. Pokusy církve vybudovat v dějinách mocenskou organizaci po vzoru organizace státní se ve světě biblické víry jako odcizení službě, k níž je církev svým Pánem poslána. Práce církve ve světě vyrůstá z Ježíšovy služby prorocké, kněžské a královské a slouží k přítomnému i budoucímu budování obce Boží a kralování Ježíše Krista v celém kosmu.

5.4 Způsoby křesťanské služby ve světě odpovídají podstatným stránkám lidského bytí, jeho potřebám a jeho jednotlivým dimenzím pospolitého života. Služba zvěsti evangelia přivádí člověka k vlastním základům a zdrojům pravého lidského života. Staví člověku před oči vlastní smysl a cíl jeho života. Konfrontuje přítomný stav světa s podobou, do níž je povolán. Ve službě obětavé lásky křesťané stojí po boku v solidaritě s člověkem bez rozdílu ideologie a společenského nebo rasového zařazení. V diakonii přítomnému a budoucímu kralování Ježíše Krista církev zápasí o nové lidství spolu se všemi humanistickými proudy, které usilují o lepší život na zemi.

5.5 Má-li zvěst evangelia a služba církve zasáhnout svět, musí být nesena existenciálním svědectvím nového života Kristova těla z Ducha Kristova. Křesťanská existence ve světě má představovat obnovené lidství. V něm nabývá lidská osobnost i podoby Ježíše Krista a jsou v ní vytvořeny předpoklady k spolulidskému soužití. Již tím, že ve světě takové nové společenství žije, přitahuje člověka a podněcuje společnost k cestě za naplněním skutečného života a skutečného lidství. Církev je povolána, aby byla solí země a kvasem nového života. Křesťan je tehdy věren své víře, naději a lásce, je-li předbojovníkem nového lidského rodu. Tak může církev v křesťanských existencích svých údů přispívat k humanizaci společnosti. Odpovědnost za křesťanské společenství ve světě spočívá na všech křesťanech. Žijí ve světě jako občané, manželé, rodiče, zaměstnanci, kulturní tvůrci, vědci, státníci. V jejich křesťanské existenci se lidé ve světě setkávají s Ježíšem Kristem. Tak, jako může věrné křesťanské svědectví člověku pomoci, povzbudit ho a zachránit ho pro Ježíše Krista, tak deformace nebo karikatura životního stylu křesťanů může svět od Ježíše Krista odvracet a místo naděje budit rezignaci, beznaděj a cynismus. Aktualizace Ježíšova panství ve společnosti je tím nadějnější, čím je skutečnější jeho vláda v církvi samé, a čím výraznější je křesťanská existence údů církve. Služba křesťanskou existencí pro hloubku života je pro společnost tím potřebnější, že

systemem neosobních vztahů, zprostředkovaných jen věcmi a institucemi je zneuznaná a potlačená personalita krizí dnešní společenské existence.

5.6 Sociálně etická služba a angažovanost církve pro lidštější společnost může se stát účinnější v ekumenické spolupráci církví v místním i světovém měřítku. Světový ekumenický rozhovor přispívá k ujasnění sociálně etických úkolů. Přináší mnohé podněty pro diakonické akce církví na místech nejobavějších lidských potřeb současnosti.

5.7 Rozhovor o sociálně etické odpovědnosti nekončí u rozhovoru církví. Rozsah a hloubka lidské nouze v současném světě a skutečnost, že řešení problémů lidstva může být a stává se stále více celoplanetární věcí, nutí k rozšíření rozhovoru církve také s mimokřesťanskými společnostmi a se všemi organizacemi, jejichž programem je péče o lepší budoucnost člověka a světa.

II.

Konkrétní sociální vztahy ve světle evangelia

6.

Hmotné, biologické a společenské podmínky života

6.1 Víra, jako důvěra, jako sebevědomí ve smyslu radostné bezpečné jistoty a zakotvenosti existence v Bohu, jako včleněnost při vědomí časnosti našeho života i všech bytostí i eschatologického výhledu, dává člověku naději, že se může stát lidským a že nemusí dny svého života promarnit. Přitakává nikoliv ideálu člověka, ale konkrétnosti života svého i konkrétnosti bližního.

6.2 Biblická víra vidí člověka v jeho konkrétní podobě jako nedílný jednotný celek. Jednotu lidské osobnosti chápe nejen jako jednotu psychofyzickou, ale zároveň jako jednotu sociální. V Písmu se setkáváme s člověkem, u něhož nelze oddělit tělo a duši. Viditelné tělesné je stejně tak Božím stvořením, jako neviditelné. Také hřích se dotýká celého člověka. Následek hříchu postihuje rovněž člověka celého.

6.3 V biblickém pohledu existuje jedinec vždy jako součást společenství, ve vztažnosti s ním. Lidskou pospolitost chápe Písmo jako živý organismus, v němž život proudí jen proto, že orgány konají své funkce, aniž jednotlivá osobní centra tím ztrácejí svébytnost. Nový zákon neváhá použít obrazu „těla“ pro vyjádření povahy církve jako předobrazu pravé podoby lidského společenství. Rozumí se jím živá dynamická jednota lidských bytostí ve vzájemných závislostech a vztazích, kde všichni jsou odpovědní za všechny a za vše, co se v těle děje. Biblické víře je cizí dualismus těla a ducha, hmoty a duše, jednotlivce a společnosti. Staví všechny součinitele do vztahu k Pánu, Stvořiteli, Zjeviteli a Posvětiteli. Tento vztah dává všemu stvořenému jeho oprávněné místo. Přiděluje jednotlivým komponentům života službu, jež v celku lidské osobnosti jim náleží.

6.4 Proto můžeme biblickou víru odlišit od všech forem gnosticizmu, který znehodnocuje určitou oblast bytí a přírodní a biologický a hmotný svět vyjímá ze vztahu k Bohu a k Ježíši Kristu. Docketické popření člověčenství a hmotnosti Ježíše Krista se může obrazit v křesťanském porozumění světu a člověku v takové podobě a v tak rozsáhlé míře, že se zcela vytratí smysl pro plnou konkrétní skutečnost a pro docenění všech jejích stránek. V takovém pohledu na svět zcela mizí odpovědnost nebo se pokřivuje v nepravé hierarchizaci jednotlivých činitelů života, jež skutečnosti neodpovídá.

6.5 Do křesťanské odpovědnosti náleží celý svět, jeho biologický, hmotný i společenský aspekt. Křesťanské existenci nemůže být proto lhostejná žádná z podmínek života. Jsou jí blízké stejně tak otázky hmotného zabezpečení pro všechny lidské bytosti, jako úsilí o zdraví lidské, o člověka důstojné a kulturní bydlení, o tělesnou zdatnost, hygienu a zdravé potomstvo. Je pro ni významný boj s chorobami, stejně jako práce pro cvilizační úroveň všech lidí. Zvláštní místo v jejím zájmu zaujímá program takového rozvoje výrobních sil, který by byl v souladu s optimální biologickou harmonií a nestavěl by člověka do nepřátelství k přírodě. Křesťanské existenci není lhostejné, je-li člověk odtrhán od planety jako rodného domu.

6.6 Křesťanská víra si je vědoma, že všestranná péče o nejvhodnější podmínky života bez rozdílu se může zdárně rozvíjet jen ve spravedlivém společenském řádu, který nepriviloguje skupiny a nevytváří třídy, ale stará se spravedlivě o dobro pro všechny a všem umožňuje podíl na statcích země i lidského díla. Jen takový řád otevírá cestu k realizaci pravého lidství a rozvíjí je.

6.7 Zabezpečení hmotných, biologických a společenských podmínek života si žádá mimořádného soustředění energie a prostředků výroby a výstavby. Zvláště v době bouřlivého rozvoje průmyslu a techniky a při velké specializaci práce. Důraz na zabezpečení existenčních podmínek života nesmí odsunout na periferii společenského usilování starost o humanizaci všeho života. Svého cíle může plně dosáhnout jen taková společnost, ve středu jejíhož zájmu stojí lidská osobnost se svobodou a se všemi lidskými vztahy k bližnímu. Úsilí takové společnosti se má setkávat nejen s porozuměním církve, ale s takovou její podporou a spoluprací, k níž zve vždy křesťana odpovědnost víry, lásky a naděje v Ježíše Krista.

7.

Význam řádu v lidském životě z lásky k člověku.

7.1 Odpovědné lidské společenské vztahy vyžadují vzájemnou ohleduplnost a solidaritu. Individuální zájmy ustupují zájmu společného dobra všech. Společenský zájem však nesmí být záminkou k tomu, aby jednatel byl přehlédnut, znehodnocen nebo obětován ideí, skupině či moci. Ohled na druhého a respekt k společnému dobru je nutno ve společnosti zajišťovat péčí o společenský pořádek a řád. Tato péče je vyjádřena nejen veřejným zákonodárstvím a právem, ale též dobrovolnou kázní a dodržováním pravidel občanské slušnosti z úcty a lidského vztahu k druhým. Platí to o společenském setkávání s lidmi v

soukromí i na veřejnosti, o společné odpovědnosti za bezpečnost a zdraví druhých. O společné ochraně majetku a zařízení, o pracovní kázni i o odpovědném hospodaření. O společné péči o čistotu, hygienu, klid, ticho a krásu prostředí. O respektu k důstojnosti, soukromí, k osobnímu majetku druhého. O ochraně společnosti proti projevům sociálně patologického chování a protispolečenským činům.

7.2 Pravý poměr k člověku vylučuje lhostejnost vůči řádu. Nejen proto, že nedostatek a porušení řádu ohrožuje jedince i lidskou pospolitost. Především proto, že člověk hluboce a bytostně řád potřebuje. Byl povolán k životu na této planetě, která je jeho domovem, jeho nejbližší přírodou. Toto místo univerza prokazuje přísný řád, který se prokazuje zákonitostí a mnoha přírodními, rodovými i mnoha časově a místně lokálními determinacemi. Člověk se sice z tohoto řádu přírody vymyká svým vědomím, věděním a svobodou. Tvoří si z přírody značně svobodně svět pro sebe. Není spoután s žádným předmětem světa nehybným způsobem. Proto jeho bytí má stejně tak charakter svobody, jako riziko nespolehlivosti a nezajištěnosti. Má touhu po jistotě a po setrvání v řádu, stejně jako touhu a potřebu pohybu a tvoření. Jeho pohyb, tvořivost, svoboda však má také svůj řád. Objevuje se v určitém systému a zaniká teprve na jeho vyprázdnění. V dramatu pohybu člověk hledá svůj život. Každý zápas o krok kupředu je spojen s revoltou proti ustrnulým řádům života. Každý krok kupředu je však zároveň uskutečněním nového řádu a zápasem o jeho uplatnění proti rozkladným destruktivním silám. Zvláštním způsobem se tato potřeba řádu a touha po něm zračí ve způsobu, jak člověk nalézá cestu uspořádání pospolitého života.

7.3 Také církve zná od počátku svízele s uspořádáním svého pospolitého života víry, lásky a služby. Už ve své novozákonní podobě defiluje před námi v mnohotvárnosti řádů, úradů a podob služeb, podmíněných situací v obcích. Demonstruje člověku dnešní doby jak neplodnou legalitu, tak svody blouznivého spiritualismu, který nehledá organizační nástroje, ale rezignuje na instituce a řády a dává se vést pouze dynamickou silou ducha.

7.4 Tam, kde církve zkouší (přezkoušuje) zdroje duchovních sil a měří je Duchem Ježíše Krista, nastupuje řád na místo anarchie, sloužící láska na místo blouznivé svobody, nový spravedlivější řád společenský na místo zkostratělých zastaralých společenských řádů, jak dosvědčují dějinně stupně reformace, zvláště husitské.

8.

Odpovědnost ve společenských strukturách

a)

Nejužší mezilidské vztahy.

8.1 Člověk, lidstvo existuje v základní existenciální vztažnosti jako muž a žena. Mužství a ženství, pohlavní bipolarita lidství je založena v samé biologické struktuře a funkcích člověka. Vše, čím žije a tvoří, nese pečeť vztahu muž - žena.

8.2 Biblická víra respektuje svébytnost a svobodu osobnosti muže a ženy a zároveň vyzvedá jejich určení - být v bytostné a osobní životní jednotě k obrazu Božímu. Vztah muže a ženy je nejkonkrétnějším a nejúplnějším vztahem lidských bytostí povoláných ke spolubytí. Vztah muže a ženy zakládá lidské společenství. V něm svobodná lidská osobnost se dává druhému a podílí se na druhém celým životem a všemi životními úkoly. Společenství a obecnství dvou rovnocenných partnerů vrcholí v manželství. Manželství je nejvyšším projevem odpovědnosti za člověka, za jeho život, za jeho lidství.

8.3 Společenská praxe v předním Orientě a později řecké a římské společenské řády deformovaly i v církvi biblickou zvěst o svobodné jednotě dvou rovnocenných bytostí v manželství, z nichž každá má své specifické poslání. Vnesly do pojetí manželství sociální, právní a světonázorové dobové představy, jež měly podíl na vybudování tzv. mužské civilizace a na sociálně méněcenném postavení ženy.

8.4 Biblické poselství o jednotě muže a ženy požaduje společnou nedílnou odpovědnost muže a ženy v manželství i ve výstavbě všeho lidského života. Společenské a právní řády jako i každodenní praxe soužití muže a ženy mají tuto odpovědnost zrcadlit. Biblická zvěst kvalifikuje porušení vztahu muže a ženy jako „tvrdost srdce“ (Mt 19,8). Žena muži a muž ženě jsou pomocí k pravému životu (Gn 2,18; Kaz 4,8-11). Nacházíme-li v některých vrstvách Nového zákona výzvy k podřízení ženy muži, setkáváme se s dějinnou situací, v níž se střetává křesťanská víra s dobovými zvyklostmi a řády. Proto nelze legalisticky interpretovat ani linii vztahu Kristus - hlava církve ve smyslu muž - hlava ženy (Ef 5,23). Poměr Krista k církvi (Ef 5,25) je vztahem sebeobětující se, vykupující lásky a služby pro nový život lidského rodu. Oba, muž i žena, jsou údy „Kristova těla“ (Ef 5,30). Proto smyslem života v nich obou je láska a služba jednoho druhému, zakotvená v hlubině lásky evangelia. „Panování“ muže v manželství rozumí i tato zvěst k Efezským ve smyslu panování Kristova v církvi, jež se uskutečňuje láskou a službou. Nárok na prvenství v duchu evangelia ob stojí v jakémkoliv vztahu jen jako prvenství ve službě (Mk 10,44-45).

8.5 Novozákonní sbory v očekávání brzkého konce dějin neměnily vnější společenské řády svého prostředí. Křesťanská víra, naděje a láska však radikálně proměňovala kvalitu společenských vztahů. Také kvalitu vztahu mezi mužem a ženou (Ga 3,26-28; 1K 13,8-10; Ga 5,13-16).

8.6 Osobní vztah odpovědné lásky dává poslední smysl i erotickému a sexuálnímu poutu a projevu mezi mužem a ženou. Erotický a sexuální život náleží k jednotě muže a ženy. Slouží jejímu upevnění, rozvoji muže a ženy a jejich vzájemnému potěšení. Netkví na něm stín méněcennosti. Hledání příčiny pádu prvotních lidí v bibli v sexuálním poznání spočívá na neporozumění biblickému svědectví. Teprve odtržení sexu od odpovědnosti za lidskou osobnost demonizuje a odlidšťuje vztah muže a ženy. Odlidštěný sex snižuje muže i ženu na pouhý předmět manipulace, požitku nebo obchodu. Plná odpovědnost za lidský sexuální život a pravé plné potěšení ve vztahu muže a ženy jsou možné pouze v manželství, kde muž i žena berou na sebe všechny úkoly soužití od společného hospodaření až po vzájemnou péči o duchovní růst (Základy víry čl. 337). I když rozumíme sexuálním nesnázím, zejména mladého

člověka, musíme připomínat muži i ženě odpovědnost za eros a sexus, jenž nabývá naplnění pouze ve věrném manželství.

8.7 Církev proto podpírá každou přípravu k odpovědnému manželství a k odpovědné volbě životního partnera jako součást výchovy k odpovědným lidským vztahům.

b)

Osobní vztahy důvěry, přátelství, spolupráce a solidarity.

8.8 Osobní vztahy důvěry, přátelství, spolupráce a solidarity umožňují společenský život a spolupráci lidí při budování hodnot, které přesahují životní síly jednotlivého člověka. Poskytují lidem pravou radost ze života ve všech oblastech společenského soužití a společenské aktivity.

8.9 Při společenském setkání v soukromí i na veřejnosti, v pracovních skupinách, ve společenských organizacích, v sousedském soužití, v domovech, v sídlištích a veřejných zařízeních se setkáváme s bližním. Druhý člověk je však často pro nás vzdáleným ostrovem, i když s ním žijeme v těsné blízkosti a jeho život je spojen s naším. Lidskost je vždy také konkrétní spolu lidství. Bližní není jen protějškem našeho já. V něm je naše společné lidství uskutečňováno v jiném prostoru a v jiném čase. Tato jinakost prostoru a času a neschopnost přijmout v rozdílnosti bližního obohacení našeho vlastního života je často příčinou toho, že bližního opomíjíme nebo odmítáme. Pak se lidské vztahy nemohou vymanit z odcizenosti. V odcizení je ztížen každý pokus o dorozumění. Mostem dorozumění mezi lidmi je lidská řeč. Lidská komunikace však může být redukována na pouhou řeč slov. Význam řeči se může posunout k abstrakci. Lidská slova pro svou mnohoznačnost mohou ztratit komunikační funkci a stát se překážkou mezi lidmi. Také věci se mohou postavit mezi lidmi na překážku. Od takových překážek dorozumění a bliženessví je již krátká cesta k rezignaci na setkání s člověkem jako s bližním - a tedy k neodpovědnosti.

8.10 Nedostatek osobních odpovědných vztahů působí poruchy ve společenství. Ohrožuje společné dílo. Vrhá lidi do nervových a mravních stresů. Staví člověka proti člověku. Maří radost z práce i ze života.

8.11 Křesťanská existence nachází ve své víře a lásce hlubokou oporu pro budování osobních vztahů přátelství a spolupráce. V naději je vyzbrojena k tomu, aby unesla riziko otevření se lidem a spolupráce s nimi.

c)

Život člověka se odehrává v rámci společenských struktur.

8.12 Zejména v manželství, v rodině, ve státě. Z rodiny se do širší společnosti promítá soužití generací a jejich vzájemný vztah. Jednotlivec je od svého narození zasazen do určitých společenských struktur a institucí. Ze společenské podstaty člověka plyne, že je výtvozem společnosti. Lidská osobnost se může vytvářet jen ve společenství. Všechny myšlenky, pocity, celý průběh života může člověk žít jen v lidském společenství a díky tomuto společenství.

Sám jenom „vzorec“ originální neopakovatelné lidské osobnosti je také plodem společenského vývoje. Defiluje v něm v jedné uskutečněné z mnoha možných kombinací a prvků nepřehledná řada předků, utvářených také jejich společenským bytím.

8.13 Tento bytostný význam společnosti pro utváření a uskutečnění člověka zaznamenává výrazně biblické svědectví. Proto křesťanská církev vždy stála před problémem, jak hodnotit tento význam a vliv společnosti na člověka v odpovědnosti víry. Bůh nepovolává k životu člověka pouze jako individuální bytost. Také však ne jako bytost masovou. Rodí se a svůj neopakovatelný život žije konkrétní neopakovatelná bytost, která je uprostřed světa, je jím vytvářena a ovlivněna, ale sama na něj také působí. Společnost existuje a působí jen tím, že v ní vystupují, pracují, tvoří a zápasí konkrétní lidé (individuality).

8.14 Pravomoc společnosti nad jednotlivcem vedla v minulosti v náboženském myšlení a v některých filozofických koncepcích k jejímu ztotožnění s mocí Boží. Důsledkem této identifikace byl respekt ke společenským pořádkům jako neměnným a ke společenským institucím jako nedotknutelným. Ve všech dobách, zvláště však v období vystupňovaného násilí ve společnosti, byl tento názor podrobován pronikavé kritice.

8.15 V nové době zcela novým způsobem, vědecky, se zkoumá původ, smysl a vývoj společenských struktur a útvarů. Objevují se dějinné zákonitosti a hluboké souvislosti mezi jednotlivými oblastmi života, zvláště mezi hospodářskou a politickou.

8.16 Organizace konkrétní společnosti - stát je společenskými metodami obnažován jak ve své lidské mocenské podstatě, tak ve svých funkcích pro řádné uspořádání pospolitého života až ke svým budoucím možnostem, v nichž se má stát především nástrojem spravedlnosti a míru mezi lidmi a zajištěním dobra pro všechny občany. Tuto funkci stát koná za pomoci práva a mocenských orgánů. Právo ve svých základech spočívá na potřebě regulovat společenský život tak, aby nepodléhal rozkladnému vlivu protispolečenských sil. Právo ve vlastním smyslu slova slouží k humanizaci společnosti. Vyrůstá z respektu vůči poslání člověka. Křesťanská víra v něm vidí nástroj, který svým způsobem slouží řádu, za nímž tkví Boží určení člověka. V tomto smyslu lze právo a na humanitním právu vybudovaný stát považovat za služebníka Božího díla ve světě (Ř 13,1-5). Svou funkcí chránit důstojnost člověka, jeho práva a lidskou pospolitost i mocenskými prostředky, se humanitní stát liší od libovůle, která prosazuje jen zájmy privilegovaných skupin, a od násilí, jež nedbá určení člověka v pravé lidskosti. Typickým znakem libovůle a násilí je potlačování lidské svobody a lidských práv v některých společnostech. Libovůle a násilí podkopávají právo a stát a jejich všechny funkce v nejhlubších kořenech. Zneužívají legitimní moci státu a jeho donucovacích prostředků. Vedou k bezprávnímu stavu společnosti a působí společenské krize. Jednou z příčin společenských výbuchů i mnohých válečných konfliktů bývá demonizovaný stát, který přestal sloužit důstojnému životu pro všechny a třídními výsadami vede k nespravedlnosti a vykořisťování.

8.17 Odpovědnost z víry, lásky a naděje za stát se projevuje politickou odpovědností, jež prosazuje vpravdě lidská práva a v pravdě lidsky řízenou státní organizaci. To je smyslem modlitby církve za představitele státu.

8.18 Křesťané jako občané mohou však jen v omezené míře vykonávat přímý vliv na řízení společnosti. Víra, láska a naděje však ukládají církvi činy mnohem konkrétnější a pozitivnější, než jen povědomí odpovědnosti. Jde o poučený vhled do společenské reality a věcné vidění cest, jimiž by státní instituce mohla dospět k prohloubení a zlidštění společenské existence, což je základním předpokladem nejen existence křesťanské, jakožto existence společenské, ale i předpokladem existence lidské vůbec, duchovní a etické, bez níž se společnost a stát ocitá v krizi. Cestou k polidštění společenské existence jsou také věcné znalosti a věcný dialog. Právně donucovací a mocenská funkce státu musí být doplněna pozitivní funkcí politické péče o zduchovnění, zetičnění a humanizaci lidské existence a mezilidských vztahů.

8.19 Důležitou úlohu ve výkonu státní moci hrají rozmanité společenské orgány. Z funkce státu vyplývá, že tyto orgány nejsou ustanoveny nad společností, nýbrž pro společnost, pro službu lidem na dílčích úsecích společenských úkolů. Tyto orgány přicházejí zpravidla do osobního styku s konkrétními lidmi. Na nich záleží, nakolik se ve výkonu svých funkcí brání odlidštění. O humanizaci svých orgánů může společnost pečovat tím, že pečlivě vybírá nositele a vykonavatele společenských funkcí a při svém výběru činí ústředním kritériem lidskou hodnotu kandidáta a jeho odpovědný vztah k lidem.

8.20 Společenské instituce, právo a řád mají dějinnou povahu. Také jejich deformace jsou dějinně podmíněny a zračí se v nich lidský hřích individuální a sociální. Křesťanská víra funguje v této oblasti také jako důvěra v překonatelnost takového porušení a jako odpovědnost za nápravu.

8.21 Ústřední význam pro utváření podoby společnosti má instituce vlastnictví. Prošla v dějinách mnoha proměnami. Vlastnictví nabylo často obludných forem. Sobectví a násilí opřené o vlastnictví vytvořilo propast mezi bohatými a chudými, mezi bezprávnými a mocnými.

8.22 Způsob dobývání životních statků, výroba, byl ovlivněn v moderní době zvláště technikou a vědeckým poznáním. Nabyl podoby průmyslové výroby a tím si vynutil jemu vlastní řád. Novodobá technická civilizace a průmyslová společnost vyjevily neudržitelnost staré instituce soukromého vlastnictví. Uvedly do pohybu nové společenské síly, usilující o nové uspořádání společenské organizace, především však o překonání instituce soukromého vlastnictví a všech jeho důsledků, jak ve sféře politicko-mocenské, tak ve způsobu sebeporozumění člověka a v jeho celém životním stylu (překonání odcizení).

8.23 Smysl biblické víry pro řád a poslušnost Božího slova ve všech dimenzích života osvobozuje postupně křesťanskou církev od služby sakrifkaci společenských pořádků. Vysvobození od představy o jejich neměnnosti a nedotknutelnosti uvolňuje sílu křesťanů ke spolupráci na přeměně a obnově společenských struktur. Křesťanská existence se cítí být povolána ke službě spravedlnosti, likvidaci propastných rozdílů mezi lidmi, rovnoměrnému rozdělení bohatství země i produktů lidské práce. Tak, jako křesťanům nedovoluje odpovědnost víry, lásky a naděje, aby jakoukoliv formu společnosti považovali za definitivní nebo ji ztotožňovali s Božím královstvím, tak na druhé straně je vzdaluje od nároků mocensky, hospodářsky a politicky společnost ovládat. Prohlubuje porozumění pro dějinnou

podmíněnost, zduchovňování a socializaci člověka ve společnosti. Odpovědnost křesťanské existence za společenský život překračuje pouhou loajalitu (Mt 22,21). Projevuje se přímou účastí na společenském životě. Začíná však už tím, že se ptá ve společnosti po člověku a zajímá se o situaci bližního (Gn 4,9-10; Mt 9,36). Burcuje z pasivity a lhostejnosti, která je prvním krokem na cestě k opuštění odpovědnosti.

8.24 Církev v souladu s moderní vědou považuje rodinu a soužití generací ve společnosti za nejpřirozenější základnu pospolitosti a školu lidskosti. Křesťanská víra chápe manželství jako nejvyšší dar odpovědného společenství muže a ženy. Manželství má smysl samo v sobě. I manželství bezdětné je platným a pravým manželstvím. Do manželského poslání je však zahrnuta tvůrčí a obětavá služba nové generaci, novému životu v dětech. Tato služba se uskutečňuje odpovědným početím a odpovědnou péčí o dítě od okamžiku početí. Vláda člověka nad přírodou a hodnota manželské lásky nezávisle na početí dovoluje, aby manželé ve svobodě a v odpovědném rozhodnutí početí regulovali. Nejen ve smyslu odpovědnosti za zdárný život dítěte v rodině, ale v rodině v souvislosti s růstem populace až k přelidněnosti na některých místech naší planety, u vědomí dnes už zahlédnutých důsledků v nejbližší budoucnosti. Způsob regulace početí a antikoncepce přechází ze zdravotnické záležitosti v mravní problém tam, kde se dotýká zdraví, života nebo svobody druhého člověka a kde hrozí tuto svobodu porušit. Umělé přerušování těhotenství však již uvádí manžele do vážné krize odpovědnosti, která přesahuje již tak závažnou stránku, jako je odpovědnost za zdraví ženy. Nejde již o prevenci početí, nýbrž o násilný zásah do započatého života dítěte i do života matky. Sama odborná lékařská věda nepřestává upozorňovat na vážnost krize, kterou přerušování těhotenství působí. Také právní praxe a společenská zkušenost s umělým přerušováním těhotenství dosvědčují vážnost problému. Křesťanská víra považuje umělé přerušování těhotenství za mezní krok (*ultima ratio*), k němuž je možno sáhnout teprve po nejvyšším pečlivém zvážení lékařském a mravním, když stojí život počatého dítěte proti životu matky. Z důvodů zásadních může církev považovat pouze početí za počátek lidského života. Od tohoto okamžiku každý způsob jednání s ním - dokonce i v prenatálním stadiu - nezůstává bez vlivu na pozdější podobu a rozvoj osobnosti. Při interrupci, umělé implantaci a manipulaci genetickým základem lidské osobnosti, kterou umožňuje moderní biologie, ocitáme se na samé hranici mezi odpovědnou eugenikou, eutanazií a ohrožením života.

8.25 Rodina - viděna v pohledu křesťanské víry - není založena na pouhé přírodní reprodukci. Křesťanská víra chápe rodinu jako nejhodnotnější nástroj péče o polidštění člověka. Humanizaci lidské existence napomáhá společnost vzděláním a zapojením nové generace do tvůrčího procesu pracovního, kulturního, společensky-budovatelského. Stát podpírá rodinu mnohostrannou společenskou pomocí. Vlastní proces humanizace, čerpání ze zdrojů života v lásce, důvěře, porozumění, službě, vzájemné úctě, jimiž se buduje lidská osobnost v osobních vztazích, se však děje v rodině, především v útlém věku dítěte. Rodinné klima odpovědné rodičovské lásky a péče, zapojující dítě do vztažnosti služeb, závislostí a vztahů mezi členy rodiny, má rozhodující vliv na budoucí profil člověka. Deformace života jednotlivců a i společnosti sahají svými hlubokými kořeny do porušených lidských vztahů v rodině a do zpronevěry jejich členů - především rodičů - lidskému poslání člověka. V rodinném soužití však neroste do společnosti jenom dítě. Jeho uvádění do života, socializace,

je i mravním a duchovním nárokem na rodiče. Rodiče sami v tomto procesu socializace rostou jako osobnosti i jako společenství.

8.26 Na podobě vztahů v rodině do značné míry závisí vztah generací a jejich životní styl. Rodina a domov opřádají své členy především životních postojů, jež podvědomým i vědomým působením orientují člověka v životě i ve světě. Rodina a domov jsou prvním místem nejsilnějších životních vzorů, mikrosvětlem společenských vztahů, mikroklimatem životních pocitů, osobních vazeb a činností. Rodina inhibuje nové generaci základní rysy budoucího životního typu a příštího způsobu vyrovnávání se s lidmi a se životem. Ani pro nevyvinuté vnímání novorozeněte není lhostejné, vstoupí-li do rodiny s pozitivními vztahy, se správně uspořádanou hierarchií hodnot, se zřejmou láskou rodičů k dítěti, k sobě navzájem a každého z nich k vlastnímu životu, či do rodiny, jež sleduje falešné cíle, odcizuje se pravému životu s hledáním jeho smyslu, do rodiny lhostejné a neodpovědné.

8.27 Nová generace ve svém růstu a ve své potřebě svobody vyrovnává se s generacemi předchozími. Nepřijímá svět vytvořený předchůdci samozřejmě. Hledá vlastní životní cestu. Naráží při tom nezdůvodně na tradice, jež se jí jeví jako zastaralé a nesmyslné, nebo dokonce nemorální. Pobuřují ji deformace charakterů, společnosti, světa. Nová generace, již se nedostalo účasti na tvorbě lidské existence v rodině, se lidskému společenství odcizuje. Uniká do anarchie. Upadá do kverulantství. Sahá bez uvážení k revoltě. Utíká se ke konzumaci primitivních požitků. Hledá si pochybná útočiště před nárokem reálných životních úkolů. V touze po ukojení potřeby vážnosti a potřeby někomu patřit se často spojuje do skupin s patologickou a trestnou činností. Nejstarší generace zase musí být chráněna před pocitem vykořenění v přeměněném světě, k němuž by mohlo vést její znevážení jako neefektivní složky společnosti.

8.28 Křesťanská víra pomáhá v generačních krizích svou zvěstí i existenciálním svědectvím o smysluplném životě a hodnotách lidského bližectví. Obrací energii mladé generace k tvůrčím úkolům budování světa, v němž by se pozitivní hodnoty a tradice staly stavebními kameny nové výstavby. V osobních vztazích mezi generacemi volá křesťanská víra k uplatnění lásky a odpovědnosti jedněch za druhé. Na dospělé generaci spočívá větší díl odpovědnosti. Jen dobrý strom může nést dobré ovoce.

9.

Odpovědnost za společenské činnosti.

9.1 Biblická zvěst svědčí o tom, že Bůh postavil člověka do světa jako bytost tvůrčí. Sám jsa tvůrcem, který nepřestává tvořit (J 5,17) a z lásky k člověku zasahovat do jeho života, vyzývá člověka, aby „dělal ráj a ostříhal jej“. Hospodin Bůh „vedl člověka do zahrady v Edenu, aby ji obdělával a střežil“ (Gn 2,15). Vyzývá člověka, aby byl jeho spolupracovníkem (1 K 3,9-13). Svým tvůrčím dílem člověk potvrzuje, že je stvořen k obrazu Božímu. Dějinnost, možnost tvorby a činnosti náleží k podstatě lidské osobnosti. Na rozdíl od všech jiných bytostí, které jsou a dějí se samy sebou bez schopnosti reflexe, rozhodování a volby,

člověk je vyzván k tomu, aby svůj život vědomě tvořil jako lidský subjekt. Je nadán svobodou k poznání a svobodou k realizaci poznání. Svoboda poznání a nutnost seberealizace jsou předpokladem i základem veškeré lidské činnosti.

9.2 Lidské dílo, lidská práce jsou hybnými silami rozvoje společnosti. Člověk svým dílem vytváří nový zvláštní svět. Z řádu přírody se poučil tak, že mohl vytvořit podle jejího obrazu novou umělou přírodu a v ní se usídlit. Člověk ve svém díle interpretuje sama sebe. Můžeme v něm proto rozpoznat mohutnost a všechnu sílu člověka. Také však jeho slabost a hřích. Dílo působí zpětně na svého tvůrce a formuje ho.

9.3 Svoboda poznání a svoboda činnosti se může realizovat zdárně jen v rámci rozvoje lidskosti, v sepětí s pravou lidskou existencí. V tomto rámci lidské poznání, práce a všechna lidská činnost od fyzické přes duševní až ke hře a sportu slouží humanizaci společnosti.

9.4 Održení lidského poznání a činnosti od služby pravé lidské existenci deformuje všechno poznání a činnost. Místo radosti stává se práce zlořečením (Gn 3,17-19). Přehlédne-li člověk ve svém poznání a činnosti lidskou míru, ničí jeho titanismus nejen plody jeho vlastního díla, ale celou jeho osobnost. Poznání se pak neangažuje pro lidský život. Práce a hra na sebe bere podobu neosobních úkonů, řízených odlidštěnými silami, které vnášejí do lidské činnosti prvky, ohrožující lidskou důstojnost. Lidské dílo nabývá vlády nad člověkem a člověk ztrácí svou svobodu. Dělní práce, svědčící o dějinném vývoji lidské činnosti a její souvislosti s poznáním, přestává pak sloužit bohatosti lidského života a uplatnění individuálních schopností lidí. Stává se příčinou propastných sociálních rozdílů. Roztržka mezi člověkem a dílem se v nové době hluboce rozevřela. Nejen tím, že v podmínkách průmyslové společnosti, založené na soukromém vlastnictví výrobních prostředků, je člověk od plodů práce násilně odtrhován vlastníky, kteří panují nad rozdělením výtěžků. Společenskou silou, která odtrhuje člověka od jeho díla a od sebe sama, od totality bytí, je však také stroj, vytvořený člověkem a uvedený do průmyslové mašinerie. Průmysl a stroj v něm diktuje člověku tempo práce a tempo života. Vyprazdňuje člověka, jeho fyzické a duševní síly, a denně si žádá, aby jeho „život“ byl zajišťován tím, že se mu lidé odevzdají kus po kuse, vykupující se pro sebe za tuto oběť kromě obživy o něco více věcí, o něco více pohodlí, vzrušenější zábavy, o něco více volného času, který se však musí teprve učit využívat.

9.5 Křesťanská odpovědnost vyzývá k humanizaci všechnu lidskou činnost. Vědu vyzývá k tomu, aby se nerozpadla v navzájem si nesrozumitelné světy, aby se neoddělila od člověka a nepostavila proti němu.

9.6 Kulturu a umění vyzývá k tomu, aby se pozvedly z konzumu zvědavého požitku, pohodlí nebo překvapení v podněcovatele hlubokého citového a estetického požitku.

9.7 Techniku a civilizaci vyzývá, aby dovedly člověka osvobodit od otrockých prací pro svobodná sebetvoření a nepřehlédly současná varovná znamení svých jednostranností a účinků působení na člověka a společnost. To vše ve jménu budoucího plného a radostného života.

10.

Odpovědnost za prostředí, jeho zdraví a krásu. (Mk 8,9; Mt 16,26)

10.1 Bůh stvořil člověka, aby mu byl protějškem a aby se na jeho životě obrazilo světlo ze života Božího. Stvořil mu zemi, aby na ní vytvářel ráj, tedy svět, v němž je radostí a potěšením žít. Biblické svědectví nám zvěstuje, že naše země je určena k tomu, aby byla zahradou pro člověka, jeho domovem (Gn 2,3-15). Člověk má zemi vzdělávat a střežit ji. Není to pro něho snadný úkol proto, že se v mnohém přírodě vymyká, že z ní vyčnívá jako výjimka, jako jiný, samostatný, svobodný řád. Člověk se pokouší ovládnout přírodu, aniž ji hluboce a všestranně poznal a aniž zvládl problém své existence v ní. Proto také urychlující se přeměna přirozeného prostředí v umělé, technické je provázána neúmyslnými a nepředvídanými účinky. Nejúčinněji působí k této přeměně věda a industrializace. Výsledkem lidského osvojení přírody a zápasu s ní je kultivace. Tím je však příroda zároveň integrována do hodnotového systému člověka a vyvolává hlubší problematiku, než pouze technickou. Dříve zmytizovaný kosmos se mění ve zvěčnělý. Postupná demytologizace a odnáboženštění přírodních sil a kosmu přináší s sebou zároveň odosobnění a ztrátu smyslu pro transcendenci.

10.2 Přetvořená příroda, jež se stává základním životním prostředím člověka, diktuje nové společenské role, rozdělení času, určuje pracoviště, ovlivňuje zábavu a oddech. Zvěčnělé abstrakty racionálních, geometrických a mechanických kategorií stále více manipulují lidským životem. Jaké budou dlouhodobé účinky tohoto umělého prostředí na zdraví a psychiku člověka, jak bude člověk působit na změnu schopnosti svého mozku a jak tuto jeho funkci rozmnoží technické aparáty, jak člověk nakonec změní svůj vlastní biologický základ, a tím snad i podobu lidské osobnosti, neumíme ještě zahlédnout. Zahlédáme však mezi účinky, jež se již dnes projevují v ohrožení fyzické zdatnosti a zdraví člověka, otřesenou psychiku, neurózy a různé duševní choroby. Molekulární a atomární stavební prvky přírody jsou pozměňovány, aniž je člověk způsobilý zahlédnout ve své odpovědnosti všechny důsledky tohoto procesu. Stojíme tváří v tvář hrozbě, že bude narušena přirozená cirkulace látek v přírodě; látky vzniklé z umělých procesů, jimiž člověk míní obohatit přírodní zdroje a nahradit jejich nedostatek a možné jejich vyčerpání, příroda nepřijímá do svého cyklu. Mnohé z nich nezanikají. Kupí se kolem člověka a stávají se rostoucím rumištěm. Tak se pod vlivem technizace mění tvář přírody, povrch i nitro země, nerostný, rostlinný i živočišný svět. A také člověk. Tato denaturace přírody nese s sebou nebezpečí dehumanizace. Také člověk se může stát objektem a posléze odpadním produktem.

10.3 Zpronevěra lidské odpovědnosti a porušení míry člověka zasahuje celou zemi, její zdroje a její krásu. Lidská bezohlednost a chamtivost v takovém přístupu jen přírodu vykořisťuje, devastuje. Porušená lidská odpovědnost není schopna zvládnout rozvoj průmyslu a techniky. Člověk pak není schopen takového růstu, který by neničil zemi. Obavy moderní vědy o přírodní základnu lidského života jsou dokladem toho, že rozrušení přírodních zdrojů a přírodní rovnováhy jsou nebezpečím nejen budoucím, nýbrž již přítomným. Odlidštěný člověk není schopen konat uprostřed země svou vzdělavatelskou a strážnou funkci. Snaha o

budování země kvetoucí, potěšující člověka svou krásou a obohacující ho svými plody, závisí přímo na míře a hloubce odpovědnosti pravé lidské existence.

10.4 Odpovědnost za prostředí se nevztahuje na přírodu, ale na vše, co člověk na zemi buduje, od obrovských sídlišť až po průmyslové giganty. Ztrácí-li člověk z dohledu účinky svých vlastních rozhodnutí a činů, ztrácí-li vědomí osobní odpovědnosti za život a zaniká-li v něm smysl pro řád, do něhož svým určením náleží, stává se nakonec bezmocným. Blíží se chaosu a zmatku.

11.5 Křesťanská odpovědnost varuje i chrání před dobrodružnými pokusy o manipulaci se životem a přírodou. Veliké síly, jichž se člověk zmocnil dříve, než je schopen je zvládnout jako duchovně a mravně kultivovaná osobnost, a jež se mohou snadno stát nástrojem zničení a sebezničení, učí křesťanská víra užívat odpovědně. Zde je prostor pro věrnou církev, aby hlasitě a bděle vyzývala k odpovědnosti za život a životní prostředí přírodní i společenské a aby povznesla k bdělému vědomí spoluodpovědnosti za dnešek i zítřek člověka.

11.

Odpovědnost za životní styl. (Sk 17,26-27; Základy víry čl. 139, 189)

11.1 Každá etapa společenského vývoje a život každé generace s sebou přináší určitý výrazný životní styl. Je možné jej sledovat jak ve způsobu života, tak i v uměleckém projevu. Obráží v sobě dějinnou realitu, životní postoje a pocity dějinných období.

11.2 Moderní doba - od francouzské revoluce a od první průmyslové revoluce - utváří životní postoje a pocity lidí těmito hlavními trendy: Vírou v rozum a pokrok, který v sobě obsahuje rozvoj věd, urychlení vědeckých objevů, jejich využití v růstu výroby, techniky a civilizace; zrychleným tempem života a práce; snahou o ovládnutí přírodních a společenských zákonitostí, které člověku umožňují využívání přírodních zdrojů, zdokonalení organizace, posílení státu, utváření velkých center koncentrace moci hospodářské, finanční a obchodní, jež vedou zápas o moc ve světě a uvádějí svět do ničivých konfliktů. Ke všem těmto procesům se přidružuje však snaha o nové revoluční uspořádání společnosti a o radikální přeměnu celého lidského života na této zemi.

11.3 Moderní doba soustřeďuje zájem na neosobní dimenze života. Zanedbává nebo zcela odsunuje v některých společnostech lidskou osobnost a podřizuje ji utilitárním zájmům. Uvádí lidskou existenci do krize. V lidském subjektu, jakožto nejhlubším středu, odkud vyvěrá poznání, odpovědnost i tvůrčí akce, radost i utrpení, záleží důstojnost a hodnota člověka. Právě proto lidská osobnost, tento subjekt, který je jednotou a celistvostí, schopnou v sebepoznání a poznání do sebe pojmout celý svět, není a nemůže být považována za pouhou podřízenou součást a funkci nadřazeného celku. Nesmí a nemůže být ponížena na pouhou disponovatelnou věc, která by docházela svého smyslu někde mimo sebe a ve službě cílům, jež jsou mimo ni. Primárním systémem neosobních vztahů, zprostředkovaných jen věcmi a institucemi je personalita potlačovaná a uváděna do krize. Rostoucí produkce, potřeba a

konzum, dělba práce, moderní komunikace a technika proměňují člověka v pouhého výrobce a konzumenta, odtrhávají společenský čas od dějinné kontinuity a kulturní tradice. Člověk se namnoze stává věcí, jejíž hodnota je měřena pouze kvantitativně, věcně.

11.4 Křesťanská církev vítá, že naše oblast socialistického světa proklamuje hodnotu člověka a rozvoj lidskosti za cíl svého snažení. Víra, láska a naděje evangelia mobilizují všechny síly člověka pro službu humanizaci světa, aby lidská osobnost, povoláná k důstojnosti a svobodě, zvítězila nad neosobní mocí, institucí a zařízením, jež hrozí potlačit pravý lidský život.

11.5 Zvláště válečné konflikty poznamenaly život generací svou nelidskostí a krutostí. Otřásly vírou v člověka. Otřásly vírou v budoucnost. Otřásly vírou ve smysl a cíl lidského života. Vnesly mezi lidi skepsi vůči hodnotám pravdy, lásky, obětavosti a služby. Pošpinily krásu života. Odejmuly potěšení a radost. Uvedly do životního stylu mnoha lidí bezohlednost, dravost, ctižádostivost a honbu za statky. Křesťanská odpovědnost vede k zápasu s příčinami válek i s mravní spouští, kterou zanechávají.

11.6 Ukřižovaný a vzkříšený Kristus otevírá cestu k novému životu i v nejtěžších krizích. Vyzývá křesťany k věrné službě novému lidství, jež nelze spoutat do životního stylu jediné formy a jemuž je zaslíbeno konečné vítězství právě tam, kde lidská existence je ohrožena.

12.

Palčivé světové úkoly a sociálně etická odpovědnost dneška.

12.1 Křesťanská církev se snaží uplatňovat svou odpovědnost z víry, lásky a naděje nejen v bezprostředních konkrétních místních podmínkách své existence, nýbrž ve všech naléhavých celosvětových sociálních a mravních otázkách dneška.

12.2 Činí tak především prostřednictvím ekumenické aktivity a ve spolupráci se společenskými humanitními organizacemi. Studuje se soustředěním na věcné porozumění a na věčný rozhovor rozmanité problémy současného lidství a organizuje pomoc na mnoha místech palčivé nouze.

12.3 Především se angažuje ve snahách o zabezpečení světového míru, spolupráce národů na základě svobody a spravedlivého podílu na statcích a hodnotách světa pro všechny a pokojného soužití. Podpírá úsilí o sociálně spravedlivou společnost. Působí svými prostředky k nastolení bezpečnosti pro všechny národy. Podporuje veškerou svou duchovní autoritou zvláště myšlenku odzbrojení. Připojuje se ve svém úsilí ke snahám o zabezpečení nedělitelnosti lidských práv ve smyslu Deklarace a všech přijatých usnesení OSN o lidských právech. Výsledky Konference o evropské bezpečnosti a spolupráci jsou předpokladem rozvoje mírové spolupráce pro celost Evropy i ve světě. Zavazují i křesťany k mírové spolupráci. Spojenými silami církví je nutné poskytnout lidskou i hospodářskou podporu rozvojovým zemím v jejich zápase o kulturní a hospodářský růst. Utlačeným skupinám a národům pomáhá křesťanská církev v jejich úsilí o svobodu. Nemůže se smířit s žádnou

diskriminací člověka. Pomáhá podle svých možností všem, kteří jsou postiženi a ohroženi. Účastní se pomoci těm, kteří trpí hladem a bídou. K odstranění hladu je nutný nový mezinárodní hospodářský řád.

12.4 Církev prohlubuje lidskou odpovědnost při řešení mravních otázek dnešního světa, jakými jsou: populační exploze, nové možnosti manipulace s člověkem při eutanazii, při transplantaci orgánů, v zásahu do nervové sítě člověka nebo do jeho genetického kódu. Nemůže stát stranou boje s omamnými jedy, ani snah o odstranění negativních vlivů moderní technické civilizace. Pozorně sleduje úkoly, jež pro dílo humanizace světa a pro odpovědnost víry přináší pronikání do kosmu i do tajemství živé hmoty.

12.5 Ve všech světových úkolech křesťanská církev sleduje perspektivu zaslíbení skutečné svobody pro člověka a pravé radosti pro všechen lid.

Ježíš řekl židům, kteří mu uvěřili: „Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.“ Odpověděli mu: „Jsme potomci Abrahamovi a nikdy jsme nikomu neotročili. Jak můžeš říkat: stanete se svobodnými?“ Ježíš jim odpověděl: „Amen, amen, pravím vám, že každý, kdo hřeší, je otrokem hříchu. Otrok nezůstává v domě navždy; navždy zůstává syn. Když vás Syn osvobodí, budete skutečně svobodni.“ (J 8,31-36). Anděl jim řekl: „Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechen lid. Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově.“ (L 2,10-11).

12.6 Křesťanská církev neztrácí z obzoru naději evangelia na budoucí jednotu světa a lidstva. Chce k ní přispívat trpělivým zápasem o překonání všech neporozumění člověka lidskému životu a všech konfliktů ve společnosti, vedena úkolem služby novému stvoření.

„Protože jste byli vzkříšeni s Kristem, hleďte to, co je nad vámi, kde Kristus sedí na pravici Boží. K tomu směřujte, a ne k pozemským věcem. Zemřeli jste a váš život je skryt spolu s Kristem v Bohu. Ale až se ukáže Kristus, náš život, tehdy i vy se s ním ukážete v slávě. Proto umrtvujte své pozemské sklony: Smilstvo, necudnost, vášeň, zlou touhu a hrabivost, která je modloslužbou. Pro takové věci přichází Boží hněv. I vy jste dříve tak žili. Ale nyní odhodte to všechno: zlobu, hněv, špatnost, rouhání, pomluvy z vašich úst. Neobelhávejte jeden druhého, svlechte se sebe starého člověka i s jeho skutky a oblecte nového, který dochází pravého poznání, když se obnovuje podle obrazu svého Stvořitele. Potom už není Řek a Žid, obřezaný a neobřezaný, barbar, divoch, otrok a svobodný – ale všechno a ve všem Kristus. Jako vyvolení Boží, svatí a milovaní, oblecte milosrdný soucit, dobrotu, skromnost, pokoru a trpělivost. Snášejte se navzájem a odpouštějte si, má-li kdo něco proti druhému. Jako Pán odpustil vám, odpouštějte i vy. Především však mějte lásku, která všechno spojuje k dokonalosti. A ve vašem srdci ať vládne mír Kristův, k němuž jste byli povoláni v jedno společné tělo. A buďte vděční.“ (Ko 3,1-15)

„I vás, kteří jste dříve byli odcizeni a nepřátelští Bohu svým smýšlením i zlými skutky, nyní s ním smířil, když ve svém pozemském těle podstoupil smrt, aby vás před Boží tvář přivedl svaté, neposkvrněné a bez úhony - pokud ovšem pevně zakotveni setrváte ve víře a nedáte se odtrhnout od naděje evangelia ...“ (Ko 1,21-23)

„Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, je tu nové! To všecko je z Boha, který nás smířil sám se sebou skrze Krista a pověřil nás, abychom sloužili tomuto

smíření. Neboť v Kristu Bůh usmířil svět se sebou. Nepočítá lidem jejich provinění a nám uložil zvěstovat toto smíření. Jsme tedy posly Kristovými, Bůh vám domlouvá našimi ústy; na místě Kristově vás prosíme: dejte se smířit s Bohem!“ (2K 5,17-20)

Důvodová zpráva

k Základům sociálně etické orientace ČČSH

Církev československá husitská zavrchohila své myšlenkové úsilí o vyjádření obsahu křesťanské víry na základě biblického poselství v Základech víry, které přijalo 1. zasedání VI. sněmu v roce 1971 jako učitelskou normu.

Toto věroučné vyjádření církve československé husitské obsahuje teologické principy, jež se staly východiskem pro řešení sociálně etické orientace. Globální věroučné vyjádření předpokládá a žádá si pro potřebu orientace věřících v konkrétních životních podmínkách a v současných osobních a mravních i společenských problémech rozvedení sociálně etických důsledků víry v celé šíři společenské reality: V osobních každodenních mravních problémech, v otázkách života manželského a rodinného, při výchově dětí, v práci i při účasti na budování společnosti.

Víra se vždy ptá, jak a kde je Kristus přítomen v rozporech a zápasech dneška, aby mohla v následování svého Pána stanout na tomtéž místě.

Základy sociálně etické orientace mají církvi pomoci teologickým zdůvodněním odpovědnosti, objasněním jejich zdrojů a vysvětlením jejího vztahu k těm dějinným tendencím a skutečnostem, v jejichž vzájemných vazbách a protikladech se již nyní rozhoduje o zítřejší podobě světa a kvalitě lidského života.

Společenské dění se vyznačuje dějinností. Vznikají stále nové situace. V nich je vždy třeba znovu se rozhodovat ke stanoviskům a činům. V tomto rozhodování se projevuje víra, láska a naděje poslušnosti Božího slova. Dějinné situace a budoucí nároky jsou nepředvídatelné. Proto teologie a církev může pomáhat pouze vytyčením směru a výzvu evangelia.

Sociálně etická orientace chce vést k takové odpovědné životní cestě, na níž může věřící dosáhnout shody životní praxe s Boží vůlí a vírou v oddanosti Ježíši Kristu se přiblížit pravé lidské existenci.

Teologické základy sociálně etické orientace tvoří víra v Boha, který se zjevil v Ježíši Kristu jako milující Otec, který stvořil člověka z lásky a k svému obrazu a povolává ho do svého obecenství. V Kristově kříži a vzkříšení ukázal člověku cestu k vysvobození od hříchu a moci smrti a zaslíbil působením Ducha přivést svět k nové podobě svého království. Člověka volá k odpovědi v slovech i činech.

Základy sociálně etické orientace nepředstavují další nový předmět víry podle onoho předmětu, jež chtějí učinit srozumitelným Základy víry.

Nestaví proti ospravedlňující víře skutky, nýbrž připomínají věřícím, že víra má zřetelné projevy v životě, že se obráží v mysli, srdci i v jednání člověka a ve všech jeho vztazích.

Základy sociálně etické orientace vyznačují cestu vidění současné životní problematiky z víry. Neukládají povinnosti z vnějšku, neboť cesta k plnění Boží vůle nevede záslužnickým skutkařením, ani moralismem, ani pobídkami lidského sudičství. Neuchylují se na cestu

kazuistiky, v níž by se člověku dostalo snadného vnějšího návodu k jednání ve všech jeho osobitých konkrétních situacích. Tam se musí člověk postavit tváří v tvář Božímu nároku, aby vědět, k čemu ho Bůh povolává zde a nyní.

V setkání s Božím oslovením v Ježíši Kristu poznáváme svou víru jako slabou a nedostatečnou. V praxi církve jsou patrná mnohá selhání v následování Pána církve i znamení zrady na díle prvních svědků a zakladatelů naší církve. Při svém díle si často uvědomujeme, že nejsme zmocnění k skutkům dobrým. Namnoze znevažujeme Boží jméno, jméno Ježíše Krista a církve svou neodpovědností.

Proto je nám stejně zapotřebí utvrzovat se ve víře, jako ve vědomí, že pravá víra nese svůj neoddělitelný projev, tak jako dobrý strom nese dobré ovoce (Mt 7,17-23), aby se naplnilo slovo zaslíbení: „A nebude tam nic prokletého. Bude tam trůn Boží a Beránkův; jeho služebníci mu budou sloužit, budou hledět na jeho tvář a na čele ponosou jeho jméno.“ (Zj 22,3-4)

Do elektronické podoby zpracoval v dubnu 2016 Mgr. Oldřich Nováček